

impuls

NUMMER 4 DECEMBER 2022 ÅRGÅNG 55

Fogelstad
KVINNORNAS
KUNSKAPS-
TÖRST

Eli Åhman Öwetz

SKRIVER LÄTTLÄST OM ÅLDRANDE

EN TIDNING FRÅN STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN

FOLKBILDNINGEN MYCKET STÖRRE ÄN BIDRAGEN

VI SAMLAS I vårt gemensamma engagemang för att erbjuda många människor folkbildande aktiviteter i hela landet.

Och så kom den. Riksrevisionens rapport om kontrollen och uppföljningen av statsbidraget till folkbildningen. Den bildar toppen på vågen av granskningar inför det att statsbidragsöversynen stormar upp och folkbildningsutredningen ebbar ut.

Alltsedan 2019 har studieförbundens verksamhet och självförvaltningens existens varit på den politiska agendan. I viljan att välkomna alla människor har det funnits en naivitet som blottat civilsamhället, däribland folkbildningen, i att bli utsatt för bedrägerier. Men det har också handlat om fel drivkrafter i användningen av statsbidrag. I vårt studieförbund likväl som i andra.

VI KAN ALLA skylla på systemet. Men det är inte genom att skjuta ifrån oss ansvar som vi värnar och vårdar ett självförvaltande och tillitsbaserat system. Inom SV har vi haft avvikelser, inom den utökade särskilda kontrollen 2020 såväl som hur vi tillämpat kostnadsersättningar. I grunden handlar vår drivkraft om att göra allt vi kan för att erbjuda folkbildande aktiviteter till alla människor och det finns såklart ingen folkbildning utan avvikelser. I likhet med andra studieförbund har vi haft anledning till självrannsakan.

Studieförbunden har nu blivit medialt negativt exponerade på en nivå som inte har upplevts tidigare. Den är delvis fel och orättfärdig. Som en stark kraft inom civilsamhället som bidrar till unika värden långt utöver vad staten och marknaden kan motsvara är det viktigt att vi inte blir räddhågsna och avslutar samarbeten med exempelvis kulturgrupper, etniska föreningar eller med nya eller okända målgrupper. Det är kontraproduktivt i en verksamhet som ska vara öppen för alla och heller inte förenligt med vår idé och värdegrund. Men sam-

mantaget och ur ett förvaltningsperspektiv är Riksrevisionens kritik berättigad och rekommendationerna rimliga.

DET FINNS EN hel del positivt i allt det negativa. Vi inom SV har intensifierat vårt eget kvalitetsarbete. Det har varit utmanande, men i detta arbete har vi också lyckats tillsammans. Många av de åtgärder som Riksrevisionen föreslår är redan på plats. Det är en styrka att vi har ett tillitsbaserat och självförvaltande folkbildningssystem att värna och vårda.

Att stå i främsta ledet i att försvara självförvaltning i relationen mellan det offentliga och folkbildningen är en självklarhet för oss inom SV. Detta eftersom det är en avgörande förutsättning för att erbjuda lokal folkbildningsverksamhet i hela landet. Det är viktigt att ta fasta på att den verksamhet som vi bedriver aldrig har ifrågasatts, något vi är stolta över och ger en stabilitet i det fortsatta utvecklingsarbetet.

DU SOM ÄR cirkelledare kan känna dig trygg och du förtjänar all uppskattning. Ur pandemi, krig och legitimitetsutmaningar är det du som innehar hjälterollen. Alla engagerande inom SV samlas nu för att också i morgon erbjuda många människor folkbildande aktiviteter i hela landet.

Folkbildningen är oändligt mycket större än bidragen, men likväl är bidragen viktiga för tillgängliggörandet av densamma. Därför förväntar vi oss nu att politiken tar sitt ansvar för ett stabilt grundanslag till folkbildningen och därför förväntar vi oss att särskilda medel för insatser till ukrainska flyktingar kommer att skjutas till även för kommande år.

Slutsatsen av en kommande folkbildningsutredning, som presenteras i februari 2024, ser vi fram emot. Men den kan inte bli annan än att folkbildningen gör världen lite bättre. Alltid. Alla dagar. •

TRE TANKAR...

Svenska från dag 1

En ny regering kan inte vända ryggen åt människor på flykt.

Mitt Val

Ett flaggskepp och en unik insats kring att tillgängliggöra demokratin för personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Folkbildningsutredningen

Så viktigt att folkbildningsutredningen ges utrymme att utreda folkbildningens betydelse, för både individ och samhälle.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

Impuls vill visa på kraften som finns i SV. Därför samarbetar vi i varje nummer med cirkelledare och SV-medarbetare från hela Sverige. Dessa är medarbetarna i Impuls 4/2022.

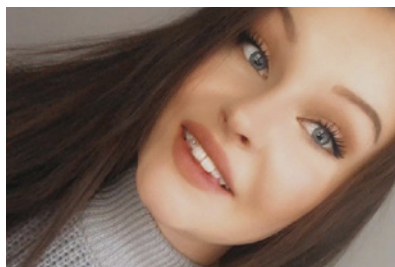
Annie Pettersson

Hjälpte till med material till enkäten om lättlästa böcker på sidan 7.

Annie Pettersson, Lysekil, är verksamhetsutvecklare inom SV, med inriktning funktionsrätt plus projektet "Bokkompisar skriver teater".

– Jag började 2008 som cirkelledare i min teatergrupp Goa Gänget, FUB. Sedan blev jag headhuntad 2016 av SV. Idag har jag parallellt med mitt jobb cirklar i foto, hantverk, dans och utbildar läsombud.

– Jag är glad att kunna sprida det jag kan och det är fantastiskt att kunna göra det som studiecirkel i SV:s lokaler och utanför, säger Annie Pettersson.

My Ankarskär

Hjälpte till med material till enkäten om lättlästa böcker på sidan 7.

My Ankarskär jobbar som verksamhetsutvecklare på Studieförbundet Vuxenskolan i Lysekil.

– Jag gick en cirkelledarutbildning för några år sedan och har gått på lite cirklar som farmor drog med mig på. Efter att jag började på SV har jag bland annat varit med på teatergruppen Goa Gänget och hjälper även till med pjäsen som de skriver just nu, berättar hon.

My håller också i Kix senior för pensionärer med funktionsvariationer.

Som cirkelledare uppskattar hon det varma välkommandet och alla roliga stunder tillsammans.

Lars Karlsson

Har skrivit minicirkeln om marsipanfigurer på sid 26-27.

Lars Karlsson bor i Kungälv, norr om Göteborg, och jobbar med it-support och underhåll.

Han höll sin första cirkel om att arbeta i marsipan i början av november i år, i Mölndal.

– Mervärde med att gå en cirkel är att man träffar trevliga personer, säger Lars Karlsson.

Facebook: Karlssons Marsipan

impuls

Impuls ges ut av Studieförbundet Vuxenskolan och kommer ut med fyra nummer per år. Tidningen görs av Liab, Liberal Information AB.

Postadress Box 190, 101 23 Stockholm

E-post impuls@sv.se

Hemsida www.sv.se/impuls

Ansvarig utgivare Lisa Greve

lisa.greve@sv.se, 073-372 62 67

Redaktör Christina Glassel

christina.glassel@sv.se,

073-513 10 83

Grafisk form och layout Fia Björklund, Liab,

fia.bjorklund@sv.se

Annonser

christina@canmedia.se

Tryckort V-TAB Vimmerby

TS-kontrollerad upplaga 25 900 (2021)

Vi förbehåller oss rätten att publicera allt material även i elektronisk form.

Redaktionen ansvarar inte för insänt,

ej beställt material.

Impuls är medlem i Sveriges Tidskrifter.

Prenumeration 120 kr/år,

mejla prenumeration.impuls@sv.se

Avprenumeration

Besök sv.se/avslutaimpuls och ange ditt prenumerationsnummer, återfinns på baksidan tidningen tillsammans med din adress. Följ instruktionerna på sidan.

Omslagsbild Eli Åhman Owetz

Foto Mattias Glassel

Eli Åhman Owetz

LÄTTLÄST OM ÅLDRANDE

Det finns en glädje i flödet av bokstäver i Eli Åhman Owetz bok "Sköna Maj", som vann SV:s Lättlästpris 2022. Förklaringen är att hon hittat sin plats; i livet, i skrivandet, i sin lilla by i Roslagen. Det hela kokar ned till lustan att berätta. Gärna om åldriga, men driftiga Maj.

TEXT: Agneta Slonawski FOTO: Mattias Glassel

ELI ÅHMAN OWETZ fick Studieförbundet Vuxenskolornas Lättlästpris 2022 för romanen "Sköna Maj", om åldriga men driftiga Maj.

Som när Maj, under en vacker dag på stan, struntar att åka hem och vänta in hemtjänsten. I stället går hon på äventyr och gör halt med sin rullator. Det kan vara hos frissan, på biomatiné eller att lära unga lunchkokar hur man får till ett riktigt gott rotmos. Men också att ha modet att ingå en romans genom att dejta en gammal kärlek. Plus, att bli utbjuden på fin middag. Allt i en lättläst feelgood-version av åldrandets fram- och baksidor.

– **JA, MAJ** är 85+ och en riktigt amper dam. Hon gillar lite att läxa upp folk. Jag tror att min egen mamma skulle haft nöje av att läsa om Maj. Fast nu är det så att hon gick bort för fyra år sedan, säger Eli Åhman Owetz.

Fast Maj är högst levande och har karaktärsdrag med en blandning av kvinnor

som var födda på tjuugo- och trettioalet. De har ett slags sisu och ett imponerande sätt att reda sig själva. Inte bara det att vända ut och in på plagg och sy om eller att sticka nytt. Utan även en rik kunskap om hushålllets inneboende kemi. Det vill säga mer än köksregionerna, som att hämta vatten, elda med ved och ta hand om grönsaker, bär och djur.

– **DET FINNS** någon slags styrka i den generationen som jag beundrar stort. De fogade sig många gånger och fick leva sitt liv efter hur andra valt åt dem, menar Eli Åhman Owetz och ger bilden av sin barndoms gamla slagbord.

– All mat som stod på det bordet hade hon producerat själv, från mjölk till slaktat kött, odlade grönsaker och bakat bröd. Till det kom plagg som syddes och lappades. Men vad fick hon för "cred" för det? funderar Eli Åhman Owetz som i dag bor på föräldragården som omfamnas av skogen.

Juryns motivering

"Sköna Maj" är en underbar bok om en äldre kvinna som upplever en ovanlig dag på väg hem från frösören. Som läsare rörs och berörs vi av hennes äventyr. Och även om det är en klassisk kärlekshistoria så är den här varianten en vi aldrig läst förut. Det är nya vändningar hela tiden och många hjärtliga skratt. Språket är rikt, lättillgängligt och omsorgsfullt genomarbetat, med ordval som utmanar läsaren på en överkomlig nivå.

Eli Åhman Owetz är lantbrukardotter och hemvändare. Hennes roman "Sköna Maj", vann SV:s pris som lättläst bok. Den driftiga Maj är inspirerad av Elis egen mamma.

Nedan till höger: Eli Åhman Owetz föreläser om sina lättlästromaner och om att skriva lättläst, vid inspirationsdagar för läsombud och högläsare och vid författarbesök på bibliotek.

"Det finns någon slags styrka i den generationen som jag beundrar stort. De fogade sig många gånger och fick leva sitt liv efter hur andra valt åt dem"

”Det finns priser och så finns det priser. Och Lättläst-priset, det är ett riktigt, riktigt fint pris! Genren lättläst handlar om att tillgängliggöra läsning för en målgrupp som annars inte har så lätt att ta till sig litteratur om det inte sker i formatet lättläst. Därför är det viktigt.”

Eli Åhman Owetz, under prisutdelningen av Lättlästpriset 23 september 2022

I byn bor det ett dussin invånare. Som barn hade Eli fem kilometer till närmaste jämnårig.

När hon var 18 år drog hon till staden och vid 40 års ålder köpte hon gården av sin far och använde den som fritidshus. I dag bor hon och maken där året runt sedan åtta år tillbaka.

HON HAR LANDAT och blivit hel – jordad. Det är hennes plats på jorden; nära sjön, med skogen runtomkring. En snäll plats med gemenskap och hjälpsamma människor. Hon brukar börja sitt skrivpass vid elvatiden varje förmiddag med utsikt över den lilla insjön.

– Det här är en dröm som har gått i uppfyllelse. Det har tagit sin tid, men nu har jag skrivit böcker i elva år och kan i stort sett försörja mig på det. När jag inte skriver är jag ute och pratar om böcker eller har högläsning på demensboenden.

– Det var en lättnad när de gamla skrattade på rätt ställen i boken, berättar Eli Åhman Owetz, som har varit mån om att väva in lite humor i berättelsen om Maj.

LÄSARNA VERKAR GILLA Maj. Hennes kaxighet och hennes framåtanda och inte minst hennes romans med den jämnåriga Lennart. Eli Åhman Owetz har också lagt in tidsmarkörer som Sickan Carlsson, Lasse Lönndahl och filmtitlar som Sjunde himlen med skådespelare som Hasse Ekman. Det blir som en typ av signalord i berättelsen

som gör att intresset hålls uppe. Dessutom har hon kilat in maträtter i berättelsen, mat som gamla människor känner till. När hon har varit ute och högläst för äldre människor, har hon stannat kvar för att fråga om just recept; vad de gillade att äta och vilken mat som de brukade laga. För trots demensen, så är det sådana saker som en del minns.

– Jag har också skrivit in en ny händelse för Maj i varje kapitel, som att hon går in i en second hand-affär eller går och fikar, förklarar Eli Åhman Owetz, som själv haft nöje av att skriva fram en kavat åldrande kvinna.

Uppföljaren, ”En jul tillsammans”, kom ut i höstas. Vi ska inte avslöja hela berättelsen, men kan säga så mycket som att sambon, Lennart, finns med i bilden. Plus att de två kanske längtar efter att ha en egen högtid ihop. I stället för att hänga på barnens förväntningar.

ELI ÅHMAN OWETZ tycker att feelgood-genren passar bra i lättläst form. Det kniviga är att få till en lättläst version. Där handlar det om att stryka, förenkla, skriva om och ändå ha en levande berättelse med massor av detaljer och situationer som väcker minnen att prata om.

– Man kan i alla fall säga att den här typen av litteratur behövs. Målgruppen är stor. Jag upplever att jag gör något meningsfullt och betydelsefullt genom att tillföra berättelser, konstaterar Eli Åhman Owetz, som tidigare arbetat som journalist. •

Eli Åhman Owetz

Är uppvuxen på en gård i Roslagen en bit utanför Norrtälje. Är sedan åtta år tillbaka på föräldragården där hon bor tillsammans med maken Håkan och katten Putte.

Fick nyligen Studieförbundet Vuxenskolans Lättläst-pris 2022 för romanen ”Sköna Maj”.

I oktober utkom hon på LL-förlaget med boken ”En jul tillsammans” som är en fortsättning på ”Sköna Maj”.

Utgivna böcker: ”En jul tillsammans” (2022), ”Sommaren då katten flyttade” (2022), ”Sköna Maj” (2021), ”En bättre människa” (2021), ”Renoveringsobjekten” (2020), ”Brevvännerna” (2019), ”Hemma hos Bettan” (2017), ”Anna-Lisas val” (2017), ”En sommar på luffen” (2015), ”Flickorna i speceriaffären” (2014), ”Anna-Lisas antik” (2013)

VARFÖR ÄR DET BRA MED LÄTTLÄSTA BÖCKER?

AGNES OLSSON

- Alla har en chans att förstå.
- Jag gillar LasseMajas detektivbyrå, men jag kan tycka att dom är lite svåra för det innehåller mycket text.

Har du något boktips?

- En bok som mormor brukade läsa för mig när jag var liten som handlade om diabetes. Jag tyckte det var lärorikt.

ROBIN NOLBLAD

- Jag tycker det är bra för det vänder sig till större mängd av folk, som människor med en funktionsnedsättning eller äldre människor.
- Jag läser mycket deckare som till exempel Viveca Sten, Millennium-böcker, franska författare, fakta böcker, skönlitterära böcker, Charles Dickens, "Kejsaren av Portugallien" och så vidare.

Har du något boktips?

- Lättlästa Millennium-böcker.

MARTIN FALLHAGE

- Då förstår man vad som menas i boken. Lättare att hänga med i texten. Det är bra när det finns bilder.
- Jag läser faktaböcker mest på internet. Men vanliga böcker också.

Har du något boktips till Impuls läsare?

- Böckerna om LasseMajas detektivbyrå är bra och lättlästa. Kul med mysterieböcker.

EMELIE ÖDMAN

- Jag tycker det är bra att läsa bok med CD till. Lyssna och läsa.
 - Bästa boken är Håkan Bråkan. Även böcker om kärlek.
- Emelie älskar att själv skriva pjäser.

NY LAG OM TILLGÄNGLIG MEDIA SNART VERKLIGHET

I Sverige har Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) ett uppdrag från regeringen att arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation. I uppdraget ingår också att informera och sprida kunskap om syn- och läsnedsättning. En kommande lag som ställer krav på ökad tillgänglighet kommer att få stor betydelse för många personer med funktionsnedsättning.

TEXT: Christina Glassel

Att kunna läsa den där boken som alla pratar om eller ta del av samhällsinformation och nyheter kan tyckas självklart. Men för många är det inte så enkelt. Språket är kanske för svårt och bokstäverna flyter ihop. Det kanske krävs punktskriftsböcker, talböcker eller teckenspråkig litteratur för att man alls ska kunna läsa.

När EU:s tillgänglighetsdirektiv trädde i kraft våren 2019 var målet att skapa ett gemensamt direktiv som ska gälla i medlemsländernas författningar och lagstiftning. Syftet var att göra fler produkter och tjänster tillgängliga för äldre och personer med funktionsnedsättning.

MED DET SOM utgångspunkt beslutade Sveriges regering i augusti 2022 om ett förslag till en ny lag om tillgänglighet. Lagen som ska genomföra EU:s tillgänglighetsdirektiv ska träda i kraft under 2025

och omfattar bland annat datorer, smartphones, e-böcker och e-handelstjänster.

Magnus Larsson, generaldirektör för MTM, ser en positiv utveckling för tillgänglighetsfrågan i och med den nya lagen och menar att den kommer att lyfta fram tillgängligheten brett. Att lagen även omfattar e-böcker menar Magnus Larsson visar på insikten och betydelsen av tillgänglig litteratur i samhället.

– Det här är viktigt eftersom alla ska kunna ta del av läsning och dess fördelar. Det är också en demokratisk fråga att kunna vara delaktig i samhällslivet. Det är viktigt både för individen och för samhället som sådant. Det är både en vinst för den enskilde att ges möjlighet till läsning och en vinst för samhället att så många som möjligt kan tillgodogöra sig läsning.

Är det viktigt att alla kan ta del av samma litteratur?

– Det är det absolut. Samhället har ett ansvar att se till att vi alla kan ta del av den här litteraturen. På det sättet blir alla en del av samhället på lika villkor och kan vara med i diskussioner och förtjusar över läsningens alla fantastiska möjligheter. På olika sätt är det viktigt att vi alla kan ta till oss samma information. Vi har ett informationssamhälle idag som kräver mycket av individen och som det har blivit allt viktigare att kunna ta del av. Inte minst genom sociala mediers intåg.

Myndigheten för tillgängliga medier

MTM har till uppdrag att vara ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier och arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

MTM ska ge möjligt för personer med funktionsnedsättning, som ger en läsnedsättning, att följa utvecklingen i samhället genom kompletterande samhällsinformation.

MTM producerar och distribuerar taltidningar, talböcker, punktskriftsböcker och lättläst.

Myndigheten är också de svenska bibliotekens lånecentral för tillgängliga medier.

Allt för skaparglädje

Fyll din jul med roligt julpyssel, kreativt julpynt och julklappar som alla kommer att älska!

ÄVEN OM MAGNUS Larsson ser ljusst på framtiden för tillgängliga och lättlästa medier finns det mycket kvar att göra och han hoppas att få se ett samhälle där all läsning är tillgänglig och att man utgår från principen om universell utformning. Att funktioner för tillgängliga och lättlästa medier utformas redan från början så att alla kan använda det oavsett förutsättningar.

Magnus Larsson,
generaldirektör för
Myndigheten för
tillgängliga medier.

– Särlösningar kan i vissa fall behövas, men vi vill se att marknaden och det offentliga Sverige tar mer och mer ansvar för att vara utformade utifrån principen om en universell utformning, att de är tillgängliga. Det är någonting som alla har ett ansvar för tänker jag, avslutar Magnus Larsson. •

Årets lättlästvinnare
Eli Åhman Owetz bok
"Sköna Maj" utkom på LL-
förlaget som är en del av
MTM. Läs gärna intervjun
med henne på sid 4.

Julkatalog 2022

med pyssel, hantverk och julklappstipstips

Slöjd-Detaljer®

Impuls 4-2022 | 9
www.slojd-detaljer.se

TIPS & TRIX

Utveckla din kompetens och låt dig inspireras med böcker, appar, poddar och andra verktyg.

David Batra upplever extremkyla i Sibirien. Foto: Dan Nordgren/SVT

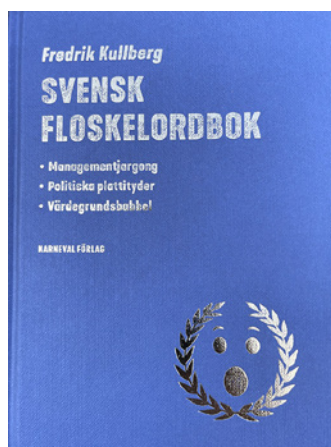
ÖVERLEVNAD I EXTREMT VÄDER

I SVT:s serien "Hårt väder" reser komikern David Batra över hela jordklotet för att besöka väderutsatta platser. Syftet är att lära sig hur man lever och överlever under extrema väderförhållanden. I första

avsnittet besöker han världens kallaste plats, Ojmjakon i Sibirien, och får uppleva hur det känns att vistas i minus 57 grader.

Finns att se på SVT Play.

BOKTIPS

Genomlyser den språkliga dimman

Fredrik Kullberg har skrivit en floskelordbok med syfte att genomlysa den språkliga dimma som han anser ha lagt sig över Sverige, "Svensk floskelordbok" (Karneval förlag). På ett humoristiskt sätt förklarar Fredrik Kullberg "Managementjargonger, politiska plattityder och värdegrundsbabble". Ett exempel är fallskärm, vardaglig benämning på avtal om speciell ekonomisk ersättning till överhetspersoner som tvingas avsluta sin anställning efter att ha gjort bort sig på jobbet.

Fortsättningen på Eli Åhman Owetz prisvinnande bok "Sköna Maj" finns nu att köpa eller låna på biblioteket.

Missa inte fortsättningen på Maj och Lennarts äventyr i "En jul tillsammans" (LL-förlaget).

Läs intervjun med Eli i detta nummer av Impuls på sid 4.

Har du missat något nummer av Impuls, eller kanske bara vill läsa om ett äldre nummer? På sv.se/impuls hittar du tidningar från två år tillbaka.

Om du som cirkelledare missat appen *Explain everything Whiteboard* så tipsar vi om att testa den. Här kan du skapa en digital whiteboard som dina cirkeldeltagare kommer åt via en QR-kod. Appen är populär bland lärare.

DIGITAL WHITEBOARD

Spridakunskap.se

**DAGS ATT
ÖVERLÄMNA DITT
UPPDRAG?**

**GRATIS
OCH
ÖPPET
FÖR ALLA**

– Gör en digital
kunskapsöverlämning

Ett verktyg för dig som ska lämna en
förtroendevald roll eller en anställning i
en medlemsorganisation.

FRAMTAGET AV

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

För mer information besök www.spridakunskap.se

Lokal kraft

INBLICK

Inspireras av SV:s verksamheter från norr till söder.

Vill du tipsa om SV:s lokala aktiviteter & nyheter?
Mejla impuls@sv.se.
Hoppas vi hörs!

CIRKELLEDARUTBILDNING MED EXTRA DIMENSIONER

Nio deltagare, ledaren Jennie Müller och Mia Ekegren, SV Väst, startade en lite annorlunda cirkelledarutbildning på Kynnefjäll med varsin ryggsäck.

SV Väst har under hösten genomfört en lite annorlunda cirkelledarutbildning. – Vi har under en period funderat på hur vi kan iscensätta cirkelledarutbildningen för att locka fler deltagare, säger Mia Ekegren, avdelningschef SV Väst.

Ett av resultaten blev en helg i Kynnefjäll i Munkedals kommun i Bohuslän med vandringar, kunskapspass i det fria och matlagning över öppen eld.

– Vi startade en lördag ”mitt i ingenstans” på Kynnefjäll med varsin ryggsäck på ryggen. Nio deltagare, vår ledare Jennie Müller och jag, berättar Mia Ekegren.

Deltagarna var i alla åldrar och cirkelledare i alltifrån akvarellmålning till biodling och jägarskola. De kom från västsverige, från Åmål till Stenungsund.

FÖRSTA DAGEN INLEDDES med en fem kilometer lång vandring. Efter de första tre var det dags för matlagning över öppen eld, som ett moment i utbildningen.

Dagen ägnades åt samtal om studie-cirklar, ledarskap och ledarroller ute och inne. Sedan övernattnings i små stugor och mer matlagning utomhus.

– För kunskapspassen utomhus hade vi plastat in ett antal bilder för

att kunna använda dem oavsett väder. Men vi hade tur och slapp allt vad regnheter, säger Mia Ekegren.

DAG TVÅ BLEV det mer vandring, samtal och reflektion. Fikat bar man med sig i ryggsäcken.

– Utvärderingen har varit genomgående positiv. Deltagarna talar om mervärde och om att ha fått med sig en extra dimension. Och vi kan konstatera att detta inte blev så mycket dyrare än en ordinarie cirkelledarutbildning.

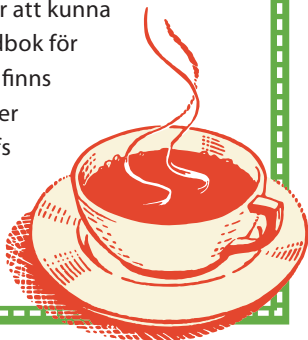
SV Väst har därför beslutat att köra två omgångar till av denna form av cirkelledarutbildning, en till våren och en i september 2023. •

Fika på finska

För fyra år sedan föreslog två unga tjejer i Uppsala att man skulle starta en cirkel för att prata finska och fika tillsammans. Kommunen och Studieförbundet Vuxenskolan nappade på idén och "Fika på finska" föddes. Tilläggas kan att Uppsala kommun är förvaltningsområde för minoritetsspråket finska.

Nu deltar såväl unga människor med finska rötter för att kunna prata språket som de sällan använder som äldre personer som kan bra finska, vill fika, prata med andra och ha trevligt. Klimatet är tillåtande och alla hjälps åt.

Anne Harbom Jäderlund har lett samtalen sedan vintern 2020. Intresset är stort, upptill 15 deltagare per gång och man träffas varje torsdag. För ett år sedan sökte hon medel från Institutet för språk och folkminnen för att kunna skriva en handbok för träffarna. Den finns nu att ladda ner gratis från Isofs hemsida.

200 TORP KARTLAGDA

Strax innan pandemin slog till 2020 startade SV Mölndal en studiecirkel i "Torpinventering" tillsammans med Lindome hembygdsgille. Fredags-träffarna i hembygdsgården blev snabbt digitala i stället, men man kunde också gå ut i skog och mark för att leta efter lämningar.

– Med ett lite mer tränat öga kunde man upptäcka att här hade någon byggt en odlingsterrass eller att det fanns spår efter en eldstad. Fram trädde bilden av en svunnen tid, berättar Helena Lilja Nordberg, verksamhetsutvecklare SV Mölndal, som deltog i några av vandringarna och också hjälpte till att få fram studiematerial och gamla kartor.

Deltagarna startade också en Facebook-sida där man fick in tips från olika håll. De kartlade runt 200 torp, men inte nog med det. Man började även forska och skriva historier om dem som en gång hade bott i torpen.

Allt detta arbete har nu resulterat i en karta, som man hoppas kan bli digital framöver, där torpen är utmärkta och

Foto: Helena Lilja Nordberg

en bok om torpen och dess invånare. När boken presenterades blev de fem cirkeldeltagarna fullkomligt överrumplade av det enorma intresse som deras bok väckte. Och till våren blir det en större utställning på Mölndals stadsmuseum. •

DANSGLÄDJE GER UTRYMME FÖR KÄNSLOR

Många som har flytt från krig bär på tunga minnen. SV Örebro har därför startat projektet "Dansglädje" och fått stöd från Region Örebro. Här erbjuder man dem som har flytt en trygg plattform där de kan få ge uttryck för upplevelser, känslor och tankar genom dans och kommunicera med andra även om man inte talar samma språk.

– Vi upptäckte att det fanns behov hos dem som har flytt att göra andra saker än att bara plugga svenska. Och efter-

som vi har en ganska nystartad dansstudio, som stod tom på dagtid, tyckte vi att detta var en bra idé och drog i gång nu i höstas, även några gånger på kvällstid, berättar projektledaren Pernilla Löfquist Wedin.

Fyra cirkelledare engagerades och deltagarna kan nu välja mellan att dansa k-pop (koreansk pop), dancehall (med toner från Jamaica) eller ha fri rörelsedans, där man rör sig helt fritt till musik utan koreografi.

– Alla som har varit med och dansat har tyckt att det har varit roligt och uppskattat detta med dans som en ventil för alla känslor. Vi planerar nu att ge oss ut till andra områden utanför Örebro för att underlätta för fler att delta, säger Pernilla Löfquist Wedin. •

Maria Maunsbach

LOJAL MED LANDSBYGDEN

Maria Maunsbach har tagit steget ut i den skånska myllan och skrivit en mustig berättelse med avstamp i Höör. Den handlar om landsbygd, gemenskap, relationen mellan mor och dotter. Och om att vara flicka. Nyligen fick hon SV:s författarpris 2022 för romanen "Lucky Lada och jag".

TEXT: Agneta Slonawski FOTO: Julia Lindemalm

– **DET HAR** varit min infallsvinkel att skriva om flickor och deras eskapader på samma sätt som Fritiof Nilsson Piraten skrev om pojkskapet. Flickors skrönor om barndom handlar väldigt ofta om sexualitet, där det händer både bra och dåliga saker. Men jag ville skriva det på ett sätt där det inte är synd om dem. För flickor är stryktåliga och alla scener är kapade så att man inte riktigt vet hur de slutar. Det är tänkt att vara en bok som inte uttrycker åsikter, förklarar Maria Maunsbach när vi träffas på Bokmässan i Göteborg.

UNDER BOKMÄSSAN TILLDELADES hon Studieförbundet Vuxenskolas författarpris, för "Lucky Lada och jag" (Natur & Kultur). Priset delas årligen ut för att uppmärksamma en person som speglar nutidens landsbygd i sitt författarskap och är i början av sin karriär.

Hon har precis varit i DN:s monter

och pratat och ska vidare till Expressens monter. Det är svettigt, hon är torr i munnen, men förbannat glad. För att äntligen få träffa kollegor och möta läsare igen. Efter år av pandemi och ensamarbete. Hennes bok har lyfts upp, inte minst för att den är en pastisch på Fritiof Nilsson Piratens böcker.

– Jag har träffat allt från läsare i 60-årsåldern som vill delge mig sina bästa Piratenminnen och kvinnor från landsbygden som känner igen sig, säger Maria Maunsbach som har skrivit två böcker tidigare, vilka båda utspelar sig i urbana miljöer.

DEN HÄR GÅNGEN ville hon närma sig själv och beskriva skånska Höör där hon växt upp. Hon ville vara lojal med landsbygden, och inte att det ska vara genant att vara lantis jämfört med att benämna sig som stadsbo. Det är i alla fall sådant som skapar igenkänning hos läsare utanför städerna, oavsett om de bor i norr eller söder.

Maria Maunsbach

Svensk radioprogramledare och författare, född 1990 i Höör.

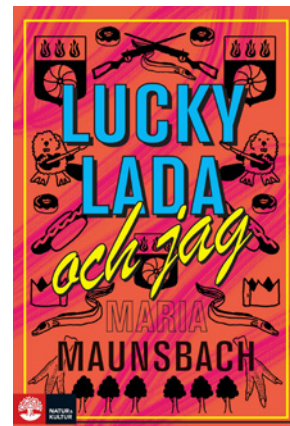
Hon har varit lärare i magdans och var 2015–2017 programledare på Sveriges Radio P3.

2018 debuterade Maria Maunsbach med den skönlitterära boken "Bara ha roligt".

Utgivna böcker: "Lucky lada och jag" (2022), "Hit men inte längre" (2019), "Bara ha roligt" (2018)

– Det är väldigt roligt att skriva om sin hembygd. Boken skall vara som en godispåse till olika läsare, säger Maria Maunsbach.

Maria Maunsbach tilldelades Studieförbundet Vuxenskolans författarpris 2022 för romanen "Lucky Lada och jag" (Natur & Kultur).

Priset delas årligen ut för att uppmärksamma en person som speglar nutidens landsbygd i sitt författarskap och är i början av sin karriär.

Ur juryns motivering: "Med ett drivet, lustfyllt och frodigt språk följer vi med författarens fasta hand bland anekdoter sprungna ur myllan. Om nu anekdoter eller den geografiska mittpunkten inte skulle stämma – vill vi ändå tro att det är sant. Årets mottagare av Studieförbundet Vuxenskolans författarpris tog oss till Höör och nöjespalatset Lucky Lada och är inte känd under annat namn än Maria Maunsbach som tilldelas priset för boken 'Lucky Lada och jag'."

"Det känns underbart! Dels att få dela utmärkelse med andra erkända författare innan mig, men också för att det är mitt första pris någonsin. Det gör det extra stort!"

Maria Maunsbach på sv.se

– Jag ville berätta om platsen och jag ville skriva om en bra mor-dotter-relation. Du kan bara berätta om en plats via människor. De två sakerna skapar fonden till det som blir porträttet om bygden, förklarar Maria Maunsbach som tycker det är spännande att fundera över varför vi får automatiskt högre status av att berätta att vi bor i en stad.

SÅ KOMMER VI till maten. Visserligen har Maria Maunsbach tidigare böcker gott om matscener, men senaste boken, "Lucky lada och jag", spänner från ålagille till en helt vanlig ugnsvarm bulle. Det handlar även om själva förvärvandet av varor; från gård till gårdsbutik, klämmandes på tomater och luktandes på kött.

– Det går inte att göra en pastisch på Piraten utan att använda mat. Han skildrar ju vardaglig mat och hur man anskaffar mat. Jag tycker att mat berättar mycket om folk, om klass. Sedan är jag själv intresserad av mat på alla sätt, säger Maria Maunsbach
Så kommer vi då till Lucky lada som är

bokens inneboende riktning. Berättelsen rör sig obönhörligt mot juldagens hemvändarkväll. Binder ihop galleriet av karaktärer från "Pippakagan" till "Taibögen". Vad som händer flickorna ska vi inte avslöja, men det är underbara scener som kapslar in tonår och ungdomsår. Och ger igenkänning, oavsett om en nu inte varit på en hemvändarkväll.

SÅ VAD HÄNDER nu efter alla lovord?

– Jag har fått min första pjäsbeställning till Folkteatern i Göteborg med arbetsnamnet: "Regalskeppet – va sa du?". Så tänker jag mig en bonnig roman om en brorsa till flickorna, som ska berättas ur en kvinnas perspektiv. Jag har hittat ett spår som intresserar mig, säger Maria Maunsbach, som upplever att hennes senaste bok gett henne stabilitet och att hon djupnat som författare. •

Lättläst
för livet

Lättläst en inkörsport till svenska språket!

Böcker för unga vuxna och vuxna

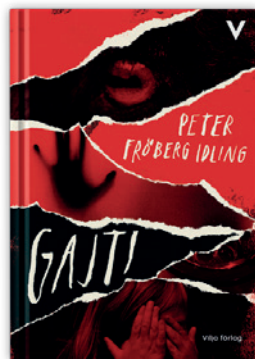

Vem har sagt något om kärlek?

Fastän många är överens om att hederskultur är något förkastligt, kan ämnet ibland framstå som svårt att närma sig. När Elaf Ali skriver om sina egna upplevelser av att växa upp med hedersnormer gör hon det med en självklar röst, som har fångat ett stort antal läsare. Nu kommer hennes debut *Vem har sagt något om kärlek?* – Att bryta sig fri från hedersförtryck i lättläst bearbetning.

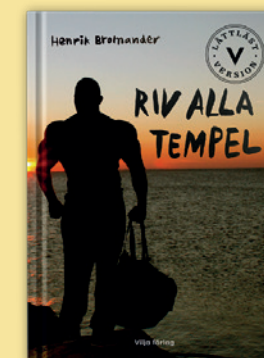
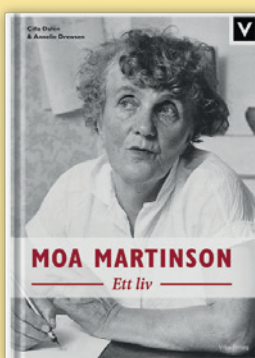
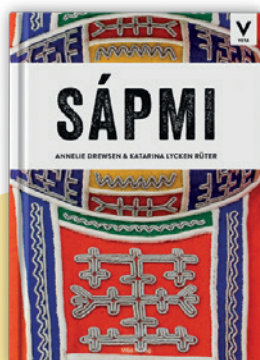

Romanen är förtjänstfullt bearbetad från originalet av Lina Stoltz [...] Boken är tack vare sitt lilla omfång också lämplig att sätta i händerna på ungdomar och kan med fördel användas i undervisningen.
Ewa Bergdahl, BTJ

En kväll på restaurang Damaskus

"En liten bit av Syrien ligger i Örebro." Så börjar den här boken. Den lilla biten av Syrien är restaurang Damaskus, och här får vi lära känna personerna kring restaurangen. Författaren Charlotte Lindstedt skildrar karaktärerna, varav många har kommit till Sverige från andra länder, med mycket värme. Boken lämpar sig väl för läsning i sfi-klasser eller för andra som är nya i språket. Den är mycket lättläst men har många bottnar och kan användas som underlag för olika typer av samtal i klassrummet.

Gratis

arbetsmaterial
till alla titlar
på vår webb!

Psst ... glöm inte att det till alla våra böcker finns tillhörande arbetsmaterial. Materialet ger eleven stöd i att träna alla de språkliga förmågorna, så som att läsa, skriva, samtala och analysera.

instagram.com/viljaforlag | facebook.com/viljaforlag | www.nyponochviljaforlag.se | info@nyponochviljaforlag.se

vilja
förlag

Fem kvinnor som träffades på 1920-talet på godset Fogelstad som än idag knyter an till kvinnor, bland annat genom Christina Jutterströms bok "Kvinnorna runt sjön Björken".

Fogelstad

BANBRYTANDE PLATS FÖR KVINNORS FRIGÖRELSE

På Maria bebådelsedag den 25 mars 1922 träffades fem kvinnor på godset Fogelstad i Södermanland: godsets ägare Elisabeth Tamm samt läraren Honorine Hermelin, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, läkaren Ada Nilsson och författaren Elin Wägner. Tillsammans skulle de komma att kallas "Konstellationen Fogelstad". Nu skulle de dra i gång ett av 1900-talets mest intressanta kvinnoprojekt.

TEXT: Anders Johnson ILLUSTRATION: Anders Höglom

KERSTIN OCH ELISABETH var två av de fem första kvinnorna som detta år inträdde i riksdagen. Båda tillhörde Liberala samlingspartiet. Elisabeth Tamm angav syftet med mötet: "Om det ska märkas att kvinnorna kommit in i samhällslivet måste de bli många och kunniga. Vill ni vara med om att i sommar göra en medborgarskola för kvinnor här på Fogelstad?"

Redan 1922 arrangerades en kurs på Fogelstad för 28 medlemmar av Frisinnade kvinnors riksförbund. Den så kallade Urkursen blev förebilden för Kvinnliga medborgarskolan på Fogelstad som drevs 1925–1954.

MEDBORGARSKOLAN SAMLADE deltagare från olika samhällsgrupper och åsiktsinriktningar, totalt omkring 2 000 deltagare. Skolan anlätade många kända gästföreläsare. Deltagarna utbildades bland annat i medborgarkunskap. De fick träning i att diskutera och att tala offentligt. Ett viktigt syfte var att ge deltagarna självförtroende och inspiration till framtida samhällsinsatser.

Honorine Hermelin var rektor under hela medborgarskolans existens. Hon hade ut-

bildat sig till lärarinna på Anna Sandströms seminarium i Stockholm där hon sedan själv blev lärare. Honorine var en lysande pedagog som betonade bildning, kultur och karaktärsdaning mer än bokstavsvetande och examinationer. Åren 1930–1946 satt hon i Julitas kommunalfullmäktige och hon var Sveriges första kvinnliga folkskolestyrelseordförande 1932–1943.

Medborgarskolan tog aldrig emot några offentliga bidrag eftersom den ville stå fri från all reglering. Honorine Hermelin var den som först lanserade idén med en skolpenning, ett begrepp som hon myntade 1926.

KONSTELLATIONEN STARTADE OCKSÅ tidningen Tidevarvet. Programförklaringen lød: "Tidevarvet startas såsom en politisk veckotidning och redigeras av kvinnliga krafter. Den vill vara en mötesplats, en arena, där män och kvinnor jämbördigt strider för en liberal åskådning och söker nå fram till dess tillämpning i samhällsliv och lagstiftning." •

Anders Johnson utkommer 2023 med en omfattande biografi om Kerstin Hesselgren.

Tidevarvet

Tidevarvet utgavs 1923–1936. Den tog bland annat upp miljö- och fredsfrågor, arbetslivets mekanisering, aborter och sexualupplysning.

Tidevarvet hade många kända skribenter. Selma Lagerlöf skrev exempelvis i första numret.

Utgivare av Tidevarvet var under hela dess existens Ada Nilsson. Hon tog det största ekonomiska ansvaret, deltog i det praktiska arbetet och skrev själv många artiklar. Redaktionen låg hela tiden nära hennes läkarpraktik och bostad, under de sista åren låg lokalerna vägg i vägg med varandra.

KVINNORNAS KUNSKAPSTÖRST & BILDNINGSPRESA

Fogelstadsgruppen har firat 100 år och en studiecirkel i samma anda och i samma del av landet har firat 40 år. Impuls uppmärksammar två böcker med stark anknytning till folkbildning.

TEXT: Jan Fröman

Med anledning av att det i år är 100 år sedan Fogelstadsgruppen bildades (läs mer om det på föregående sida) arrangerade Studieförbundet Vuxenskolan i somras en Urkurs i samma miljö där Elisabeth Tamm, Honorine Hermelin, Kerstin Hesselgren, Ada Nilsson och Elin Wägner träffades i mars 1922, på Elisabeth Tamms gods Fogelstad i Sörmland.

En av deltagarna i sommarens Urkurs var Marianne Westin från Luleå som också har skrivit boken "Stridbara Siri och modiga Märta", som handlar om Siri Holm och Märta Bucht som var framstående personer i rösträttsrörelsen för 100 år sedan. Siri och Märta var från Luleå, men blev kända i hela landet för sitt engagemang i rösträttsrörelsen.

IMPULS TOG PULSEN på Marianne Westin om sommarens Urkurs.

– Den var fantastisk. Vi som reste dit från hela landet visste ju inte vad vi hade att vänta oss. Visst hade vi stora förhoppningar, men de infriades också.

Marianne Westin understryker att miljön spelade stor roll. Det stora godset imponerade och att de var på samma plats som de berömda rösträtts- och folkbildningsprofilerna 100 år tidigare satte naturligtvis sin prägel på kursen.

– Arrangörerna hade också lyckats mycket väl med att knyta intressanta

föredragshållare till Urkursen. Tyngdpunkten låg på historia, demokrati och miljö. Fogelstadsgruppen på sin tid var pionjärer när det gällde miljöarbete och en hel del tid ägnades åt sådana frågor.

– Jag skämdes för att jag var den enda deltagaren som tagit flyget till kursen, men det berodde på att tågen var inställda på grund av banarbete. Men det kommer att dröja mycket länge innan jag flyger igen. Om ens någonsin, säger Marianne Westin.

Trots att de var igång från nio på morgonen till nio på kvällen var det lika roligt att stiga upp morgonen efter, berättar hon och hoppas att Urkursen ska återkomma.

– Studieförbundet Vuxenskolan borde ge fler chansen att få vara med på den här kursen.

SPECIELLT ROLIGT VAR det för Marianne att några veckor innan kursen startade få veta att Märta Bucht också hade varit med på Fogelstad 1922.

– Märta och Siri var aktiva i rösträttsrörelsen i Norrbotten, men under arbetet med min bok har jag fått många bevis på att de var kända rösträttsprofiler i hela landet.

Som exempel nämner Marianne Westin en artikel i tidningen Tidevarvet (läs mer om Tidevarvet i Anders Johnsons artikel på föregående sida) där Elin Wägner säger att man måste lita på Märta Bucht.

Både Märta Bucht och Siri Holm var

Marianne Westin har skrivit "Stridbara Siri och modiga Märta" om Siri Holm och Märta Bucht.

lärarinnor och som många sådana vid den här tiden ogifta. Men de var också fram-synta inte bara när det gällde demokrati- och miljöfrågor utan också när det gällde pedagogiken.

– 1903 ledde Siri Holm en skolresa till Kiruna, det var inte vanligt på den tiden, säger Marianne Westin.

Siri Holm fick möjlighet att studera vid högre lärarinneseminarier i Stockholm som hyst välkända elever som Selma Lagerlöf, Alice Tegner och Anna Whitlock.

Under våren 2023 kommer boken ”Stridbara Siri och modiga Märta” att bli en studiecirkel i SV:s regi. I första hand kommer det att bli en fysisk cirkel lokalt i Luleå, Marianne Westin vill gärna kunna se sina cirkeldeltagare i ögonen. Men hon är inte främmande för att det senare ska bli en onlinekurs så att deltagare från hela landet ska kunna sätta sig in i Siris och Märtas kamp för kvinnlig rösträtt.

OM FOGELSTADSGRUPPEN FIRAT 100 år i år finns det en annan grupp, inte alltför långt från Fogelstad, som firat 40-årsjubileum under hösten. I Impuls nr 1/2020 intervjuares författaren och cirkeldeltagaren Christina Jutterström, tidigare bland annat chefredaktör för Dagens Nyheter, Expressen och vd för SVT, som då just utkommit med boken ”Kvinnorna runt sjön Björken”.

Boken är en charmfull skildring av en studiecirkel där alla deltagarna var kvinnor som levde runt sjön Björken i Sörmland.

Under de 40 år som studiecirkeln funnits har kvinnorna behandlat så vitt skilda ämnen som den stressade potatisen, kvinnliga filosofer och astrofysik. Vissa år har cirkelarna lett till resor, bland annat till Kina, St Petersburg och Skagen.

– Jag ville berätta kvinnornas historia, om deras kunskapsörst och deras bildningsresa. Folkbildningen är så viktig i ett samhälle, sade Christina Jutterström till Impuls då.

Christina Jutterström uppehöll sig vid samma tanke som Marianne Westin gör, om att folkbildningen är mer än bara kunskap.

– Så klart ska man bry sig om tekniken, men folkbildningsförbundens styrka sitter i att människor möts öga mot öga. Vi måste träffas för att formulera mer av den gemensamma berättelsen om vårt samhälle, sade Christina Jutterström till Impuls. •

Överst: Elisabeth Tamms gods Fogelstad i Sörmland, där SV i somras arrangerade en Urkurs.

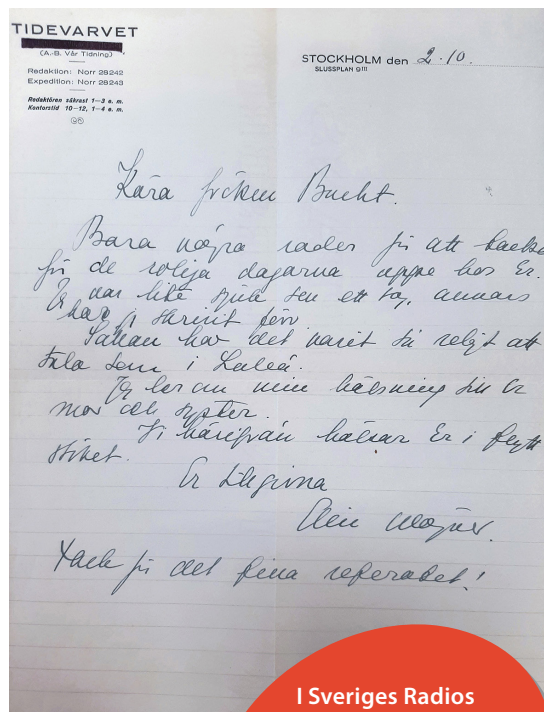
Ovan: Siri Holm
Foto: Luleå stadsarkiv

Höger: Brev till Märta Bucht från Elin Wägner.

Nedan: Märta Bucht
Foto: Henny Tegström,
Luleå stadsarkiv

”... under arbetet med min bok har jag fått många bevis på att de var kända rösträttsprofiler i hela landet.”

I Sveriges Radios arkiv finns en intervju med Märta Bucht från 1948, sverigesradio.se/artikel/6387384

Gemensam styrka

ÖVERBLICK

Smått och gott om förbundets verksamhet på nationell nivå.

FÅ NYHETER I RAPPORT FRÅN RIKSREVISIONEN

I september släppte Riksrevisionen sin granskningsrapport om Folkbildningsrådets och studieförbundens uppföljning och kontroll av statsbidragen. Bedömningen är att kontrollen brister i alla led, från studieförbundens rapportering via Folkbildningsrådets system och ända upp till regeringens styrning.

Riksrevisionen har i första hand haft i uppdrag att titta Folkbildningsrådets system för kontroll och uppföljning och inte direkt på studieförbunden. Men i samband med att rapporten släpptes lämnade Riksrevisionen en rad rekommendationer till åtgärder. Dock kommer inte SV:s cirkelledare att påverkas så mycket av

det i ett första läge, säger Camilla Linder, ekonomi- och analyschef hos SV.

– Vi har jobbat i många år med att utveckla vårt kvalitetsarbete. När jag kom till SV för 1,5 år sedan var arbetet redan påbörjat och vi har redan gjort mycket av det som finns som förslag till åtgärder. Det som Riksrevisionens lyft har vi redan sett.

Många förbättringsåtgärder för att undvika fusk har också gjorts, bland

annat de digitala signeringarna. Även samkörningen mellan studieförbundens databaser hjälper till att förebygga brott från dem som vill utnyttja systemet.

– Det har verkligen gett effekt och åtgärden har gjort att det skett en väsentlig minskning, menar Camilla Linder.

För cirkelledarna blir det i det här skedet inga nya stora förändringar, men Camilla Linder påpekar att det är viktigt att redan vid planeringen av studiecirkeln diskutera vilka kostnader som ska ersättas och att det inte görs löpande.

– Det är också nu ännu mer viktigt att sköta närvaroregistreringen i nära anslutning till studiecirkeln. Med den digitala signeringen blir det nu ännu lättare att registrera i nära anslutning till studiecirkeln.

Vad kommer att hända framöver?

– Folkbildningsrådet har aviserat att de vill ta över efterkontrollen, alltså den kontroll som görs efter årets slut. Den ligger nu hos oss och hur det ska gå till i framtiden är inte klart. Nya statsbidragsvillkor ska också komma och där kan det finnas förändringar som kan påverka våra rutiner, avslutar Camilla Linder. •

Johan Fyrberg intervjuas i Folkbildningspodden

Nya perspektiv på branschen och politiken, idéerna bakom folkbildningen och vardagen på jobbet. Och massor av gäster i form av intressanta folkbildare. Så presenterar Arena Idé själv sin Folkbildningspodd som leds av Bo Ola Larsson och Felicia Hedström.

Johan Fyrberg

I nummer 16 intervjuas SV:s förbundschef Johan Fyrberg om riksevisions rapport, folkbildning, föreningslivet och mycket annat.

Finns att lyssna på där poddar finns och på arenaide.se/folkbildningspodden. •

260 506

År 2020 fanns det 260 506 organisationer inom det civila samhället, vilket är en ökning med 1,5 procent

jämfört med 2019.

Flest organisationer fanns inom verksamheten bostäder, social och samhällelig utveckling följt av rekreation och kultur.

62,1 procent av organisationerna i det civila samhället tillhörde den juridiska formen ideella föreningar.

Källa: sbc.se

Camilla Linder

Introduktion till arbetslivet

Materialet i de här böckerna hjälper till att utveckla språk och kunskaper om arbetsmarknaden. *Jobba* innehåller 6 kapitel med personliga berättelser från arbetslivet, diskussions- och samtalsövningar, faktatexter och hör-förståelseövningar. Till boken hör också yrkeshäften som fokuserar särskilt på hur det är att jobba inom branscherna kök och restaurang, vård och omsorg, barnomsorg samt transport och bygg. Först ut är *Jobba som kock* och *Jobba som undersköterska*.

Nyhet!

Läs mer på nok.se/jobba

Cirkelledarintervjun

FORMAR FÄRSKT TRÄ TILL FINA SKÅLAR

I över 30 år har Åke Landström ägnat sig åt skärande trä svarvning och lärt ut tekniken till intresserade. I dag är han landets enda ambulerande lärare i detta ämne. Så när Åke, som idag är 67 år, går i pension kommer möjligheten att lära sig tekniken att minska markant.

TEXT: Lena Hallerby

Det hela började i mitten på 1980-talet när Åke Landström gick slöjdlinjen på Vindelns folkhögskola. Där kom han för första gången i kontakt med tekniken genom en gästlärare och sedan var Åke fast.

– Innan hade jag gått kurs i att tälja skedar och slevar i färskt trä, men nu blev det skålar av det färska träet istället, berättar han.

TRÄSKÄRSVARVNING ÄR EN gammal bearbetningsteknik. Skärande svarvning skiljer sig från den svarvning som man sysslar med i grundskolan även om man använder sig av liknande verktyg.

– Skärsvarvning resulterar i en bättre yta, det blir inte lika flisigt och man behöver inte efterputs träet lika mycket. Dessutom är det möjligt att göra både större och tunnare skålar, berättar Åke Landström.

Sedan 1993 har han rest land och rike runt för att lära ut tekniken. Det har även blivit en och annan tur till Finland.

När han ger sig i väg packar han bilen och släpkärran med upp till 15 portabla svarvar. Till detta kommer ett antal backar med övningsträ. Allt som allt handlar det om upp till ett ton utrustning.

– Det brukar ta några timmar att

Åke Landström med en
80 cm stor granskål.
Foto: Pelle Evensen

packa upp och montera alla svarvar. Efter kurserna får jag ofta hjälp av deltagarna att pussla in allt i bilen igen. Före varje kurs ska dessutom 50 svarvstål slipas.

Den stora mängden utrustning gör att Åke Landström gärna ser att kurserna inte är för korta.

– Jag vill helst ha tre dagar på mig, då hinner deltagarna öva ordentligt, men ibland blir det kortare helkurser så att ingen deltagare ska behöva ta semester.

ALLT FÄRSKT TRÄ fäller han själv och han använder sig mestadels av björk.

– Björk är lättast att både bearbeta och få tag i.

Det som blir över kommer också till användning. Hemma i huset Lillkyrka mellan Örebro och Arboga har Åke Landström en modern vedpanna att elda i, så spillet blir till varmvatten.

Studieförbundet Vuxenskolan kom han i kontakt med via hemslöjds konsulterna, som administrerade sina kurser den vägen. Numera hänvisar han alla privatpersoner som går en kurs att gå via ett studieförbund.

När Åke började med sina kurser i början av 90-talet bestod deltagarna huvudsakligen av män 55+ som förberedde sig inför sin pension.

– Men på de cirklar som jag nu har för Vuxenskolan blir det fler och fler unga kvinnor, vilket är roligt. Svarvning har inget med kroppsstyrka att göra. Det är mer en liten prylsport, vilket säkerligen har attraherat en del män genom åren.

DET HÄNDER ATT nya kursdeltagare tror att det här med skärsvarvning inte är så svårt, men då bedrar de sig enligt Åke Landström

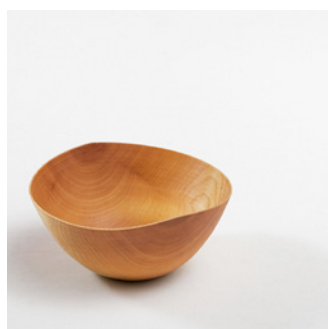
– Det är lite som att lära sig dreja eller blåsa glas. Det är inte bara fingertopparna som ska vara med utan hela du. Dessutom kan en del tycka att det vara lite läskigt när det snurrar framför fingrarna. Som cirkelledare måste man därför vara väldigt basic när man förklarar vad deltagarna ska göra, säger Åke Landström •

Foto: Olle Landström

Foto: Pelle Ebnensen

”Det är inte bara fingertopparna som ska vara med utan hela du.”

Foto: Pelle Ebnensen

BARA FANTASIN SÄTTER GRÄNSER FÖR MARSIPANEN

Marsipanens historia går tillbaka till 600-talet. Att göra och skapa figurer är mycket upp till ens egen fantasi. Här visar cirkelledaren Lars Karlsson några enkla figurer inför jul.

TEXT & BILD: Lars Karlsson

Marsipan tillverkas av socker och mandel som valsas samman. Mandeloljan från sötmandeln är den sammanbindande ingrediensen och blir då en formbar massa.

Marsipan har en lång historia och fanns redan på 600-talet i Mellanöstern och kom via korsriddarna till Europa i mitten av 1100-talet. De europeiska riddarna fick smak för marsipan och tog den med sig hem till bland annat Venedig, där de första konfektyrhandlarna etablerade sig redan år 1150. Astrologen Nostradamus var väldigt förtjust i marsipan och skrev på 1500-talet om marsipankakor ”De kan användas som medicin men är mycket goda att äta när som helst.”

JAG FÅR OFTA frågan vad skillnaden är mellan mandelmassa och marsipan. Kort sagt beror det på mängden socker i smeten. I Sverige brukar mandelmassa bestå av 50 procent mald mandel och 50 procent socker. Marsipanen däremot består av 75 procent socker och 25 procent mald mandel. Ju större andel mandel desto finare anses marsipanen vara.

Vid marsipantillverkning används bara mandel och socker som valsas ihop till en jämn massa så att mandeloljan inte går förlorad utan i stället är det som håller ihop

massan. I mandelmassa däremot är det äggvita som tillsätts för att hålla ihop massan.

Som ett vardagligt svar brukar jag säga att mandelmassa är det man har till semlor, och marsipan det som man har för att kunna göra figurer. •

När figurerna är klara går det med fördel att doppa dessa i choklad. Marsipan doppad i choklad blir en mycket god smakupplevelse.

Att göra och skapa figurer är mycket upp till ens egen fantasi.

JULGRIS

1. Vid tillverkning av marsipanfigurer börjar man alltid med att rulla en boll, som sedan ofta formas till en kon för att slutligen formas till den del av figuren som man arbetar med.

2. Här har vi de delar som ska bli en gris, en kropp, en svans, två öron, två ögon och ett äpple. Alla delar nu rullade till bollar.

3. Nu är det dags att börja forma delarna till vår gris. Griskroppen gör du till den form av grisen du själv önskar, den kan vara kort och tjock eller lång och smal. Forma öronen som bilden visar och rulla en till svans som ska bli grisknorrnen. Om någon del är för stor eller liten går det alltid att ta bort eller lägga till lite marsipan.

4. Forma nu griskroppen till den form du önskar. Det bästa med marsipan är att det går att göra om formen eller börja om från början tills man får den gris som man önskar. Marsipan är ett mycket tacksamt material att arbeta med.

Gör två hål för öronen, ett hål för knorren och öppna munnen där äpplet ska sitta. Markera rynkorna och markera skinkorna med båda händernas pekfinger. Det bästa är att använda sig av plastverktyg då dessa inte fastnar i marsipanen.

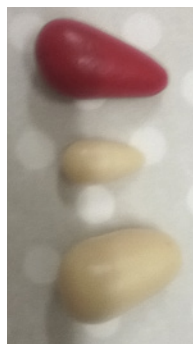

5. Sätt nu delarna på plats och sätt dit två ögon, marsipandelarna fäster i varandra och behöver inget annat fästmaterial. Det viktiga är att tänka på att göra delarna så att de håller formen av sig själv, så att exempelvis öronen inte görs så stora att de faller ihop.

TOMTE

1. En enkel tomte görs genom att först gör två bollar, lika stora med en vit till kropp och en röd till luva, samt en liten mindre boll som ska bli näsan.

2. Dessa tre bollar rullas sedan ovala. Ställ den vita och forma den röda till en tomteluva och sätt näsan på plats. Ett skägg och en tofs till tomteluvan går att sätta på om man önskar.

Hybridmöten

SVÅRT ATT SKAPA BALANS OCH JÄMLIKHET

Under covid-19 började organisationer och företag uppmana sina medarbetare att i största möjliga mån arbeta hemifrån. Ur klimatmässig synpunkt är det givetvis bra, men hur påverkas vi individer av att mötas där vissa sitter i ett rum och andra framför sin skärm.

TEXT: Christina Glassel

Även om tekniken funnits länge så var det först med covid-19 som formen med hybridmöten på allvar accepterades och rotade sig som en naturlig del av möteskulturen i Sverige. Men lika mycket som mötesformen hyllas för sin flexibilitet, lika kritiserad är den.

JENS EDLUND, UNIVERSITETSLEKTOR

vid avdelningen tal, musik och hörsel på Kungliga tekniska högskolan, är skeptisk till hybridmöten och menar att det finns stöd i forskning att vi människor är byggda för att ha ett "vi och dom" tänkande. Att det är inpräntat i oss och att det egentligen inte går att klandra oss för det.

– De som sitter tillsammans i ett rum kommer oftare närmare varandra och det finns större chans att de når gemensamt samförstånd än att de gör det med dem som sitter på andra sidan skärmen. De som sitter i samma rum delar miljön och upplevelsen och kommer på så sätt varandra närmare.

Finns det något tillfälle där hybridmöten kan fungera bra?

– Möjligtvis under styrelsemöten med agendapunkter då en dagordning måste kommas igenom på en kort tid eller vid informationsmöten. Men bäst är att helt skippa hybridmöten och låta alla delta digitalt, säger Jens Edlund.

Anna Uhlin, forskare och lärare på Mälardalens universitet, håller med Jens Edlund om att hybridmöten kan fungera vid informationsmöten, men menar att det fungerar sämre när mötet kräver interaktioner.

– Då blir det svårare, för obalans kan uppstå och skapa ett "vi och dom". Det blir inte så bra vare sig för gruppen eller individen.

TROTS ATT ANTALET möten växer menar Anna Uhlin att vi pratar väldigt lite om mötets syfte och att vi bör ifrågasätta varför vi har mötet och hur det ska hållas. I sin forskning har hon sett att obalans kan uppstå och att det är svårt att skapa ett hybridmöte som är helt jämlikt mellan de som är online och de som är i rummet.

– Om vi inte har förutsättningarna att kunna komma samman och inte ens har ett gemensamt rum måste vi förstå att tid och kraft måste tas för att skapa det här rummet.

"Bäst är att helt skippa hybridmöten och låta alla delta digitalt."

Ulf Pilerot från Trafikverket är projektledare för Resfria digitala möten i myndigheter (REMM).

Projektets grundlades 2005 när en forskare från Lund hörde av sig till Trafikverket för att få hjälp med att ta fram en handbok för att öka antalet virtuella möten.

DET FRÄMSTA SYFTET med REMM var och är att minska klimat- och miljöpåverkan och idag är 92 myndigheter med i samverkansprojektet.

Regeringsuppdraget från 2011 var från början treårigt, men när man såg att de

myndigheter som ingick i projektet hade ett betydligt lägre utsläpp CO2 per anställd än tidigare fick projektet fortsätta.

Hur ser ni på hybridmöten som form?

– Innan pandemin sa vi ”undvik det, sitt hellre vid varsin dator”. Men det finns så många olika distansarbetsavtal i Sverige och oavsett vad man tycker så kommer företag och myndigheter att ha hybridmöten. Så nu jobbar vi i stället med att försöka göra dem så bra som möjligt, avslutar Ulf Pilerot. •

Tips för lyckade hybridmöten

Jens Edlund

”Utse en moderator som håller i mötet och förklarar de strukturella reglerna. Som ser till att alla har kameran på och mikrofonen avstängd när de inte pratar. Även vissa möten när man sitter ansikte mot ansikte är designade på det sättet med mötesregler.”

Foto: Susanne Kronholm

Anna Uhlin

”Börja gärna mötet med en teknisk koll. Acceptera störningarna när någon försvinner, tappar nät eller teknik i stället för att se det som ett störningsmoment.”

Foto: Jonas Bilberg

Ulf Pilerot

”Se till alla har bra uppkoppling, ljud och bild. Se till att de som sitter i rummet respekterar att även digitala deltagare är med på lika villkor.”

På remm.se finns checklista för hybridmöten, webinarier och annan info.

Samverkan

ÖVERBLICK

SV och dess grund-, medlems- och samverkande organisationer.

ANHÖRIGRIKSDAG PÅ SVs KONTOR

När Anhörigas riksförbund ansökte hos Socialstyrelsen om pengar till årets anhörigriksdag blev svaret nej. Anledningen var att de under pandemiåren endast haft digitala möten och en osäkerhet rådde huruvida pandemin verkligen var över eller inte.

– Vi valde då att köra digitalt även i år, men med ett rejält kliv framåt, berättar Åsa

Bengtsson, verksamhetsutvecklare hos Anhörigas riksförbund.

I STÄLLET FÖR förinspelade föreläsningar livesändades de båda dagarna från en studio med möjlighet att via mejl ställa frågor till

föreläsarna. Anhörigdagarna visades också på 40 platser runt om i landet på stora skärmar dit medlemmarna kunde gå.

– Här har SV spelat en stor roll, säger Åsa Bengtsson. Man upplät sina kontor till oss så att medlemmarna kunde gå dit och gemensamt delta i Anhörigriksdagen.

– Tanken var också att personerna som såg föreläsningarna skulle kunna starta diskussioner och kanske boka ett möte och se någon föreläsning igen. Eller bygga en studiecirkel kring något ämne som vi specifikt har tagit upp.

LINA BRUSTAD, PROJEKTLEDARE hos SV berättar att diskussioner med flera föreningar pågår om liknande projekt under stora nationella konferenser, men att ingenting ännu är spikat. •

Kristin Madsen och Eero Ojanen.

Folkbildningspris till Eero Ojanen

Förbundet Nordisk vuxenupplysnings folkbildningspris 2022 gick till Eero Ojanen. Han har ett långt livsverk som journalist, historiker, filosof och kulturpersonlighet. Han var under 2003 ordförande för Institutet för kritiska studier och fortsatte efter det som dess verksamhetsledare fram till 2021. Under Eero Ojanens tid har Institutet för kritiska studier mer än fördubblat sin verksamhet på alla tänkbara sätt. Det är Ojanens förtjänst att den en gång skuldtyngda föreningen kom på fötter igen, skriver Förbundet Nordisk vuxenupplysning i ett pressmeddelande. Priset utdelades av FNV:s ordförande Kristin Madsen i anslutning till FNVs årsmöte i Helsingfors. •

DET NYA NORMALA FRÅN KRONOBERG TILL LIDINGÖ

I november bjöds utbildningsansvariga på SPF Seniorernas distrikt och verksamhetsutvecklare från SV in till en konferens på Lidingö utanför Stockholm. Arrangör var SV:s och SPF Seniorernas förbunds-kanslier och syftet var att träffas, utbyta erfarenheter och få inspiration.

Lars-Göran Abrahamsson, verksamhetsutvecklare SV

Kronoberg, och Eréne Svensson, vice ordförande SPF Seniorerna Kronoberg, presenterade också en ny process som tills vidare går under namnet "Det nya normala". Den handlar om att ta föreningen från nuläge till framtiden. Att hitta tillbaka till tiden innan pandemin. •

Cirkelcoacherna

SÅ HÄR GÖR JAG

Ibland behöver man tips från andra. Här bjuder erfarna cirkelledare från Studieförbundet Vuxenskolan, på sina tankar.

FRÅGAN

Hur motiverar du dina deltagare att fortsätta gå nästa steg eller någon annan av dina cirklar?

OM CIRKELDELTAGARE SOM anmält sig till kurser som inte kunde genomföras under pandemin, inte återanmäler sig när tillfället öppnas igen, är det viktigt att ta reda på om förutsättningarna har ändrats. Är det något i deltagarens situation, privat eller arbetsmässigt, som har förändrats? Har nyfikenheten på ämnet svalnat eller är det något annat?

Om vi har gjort ett bra jobb i samband med deltagarinventeringen och fångat upp bakgrund, förutsättningar och ambitioner hos respektive deltagare, kan vi återkoppla till varför deltagaren en gång anmälde sig till cirkeln. **Vi kan återkoppla till nyfikenheten på och tankarna kring den aktuella cirkeln då det begav sig och kanske blåsa liv i dessa igen genom samtal med var och en av de deltagare som valt att inte återanmäla sig.**

Det är viktigt att i samtalet komma fram till vad det var i cirkeln som trigade nyfikenheten och intresset. Vil-

ken nytta såg deltagaren med cirkeln? Har detta förändrats? Försök att få deltagaren att sätta ord på vad det var med cirkeln som var så intressant att denne en gång anmälde sig. Återkoppla till vad som kom fram i samband med deltagarinventeringen och be sedan deltagaren förklara vad som gjort att intresset har svalnat. Var det något denne inte var nöjd med? Handlar det om något jag som kursledare kan förändra? Tider, upplägg, omfattning etc.

SJÄLVKLART KAN DET handla om nya prioriteringar i livet, men om intresset och nyfikenheten inte har svalnat helt kan jag som cirkelledare återigen argumentera för fortsättningen och visa vad denna kan innebära för deltagaren utifrån de ambitioner som har presenterats i deltagarinventering och fikasamtal. **Handlar det om yttre förutsättningar som tider och omfattning, kan vi tillsammans kanske hitta lösningar.** •

CIRKELCOACH: Peter Ehrenström Germer

Kursledare i Östersund. Han har tidigare arbetat i olika chefspositioner inom i huvudsak det privata näringslivet. När Peter gick i pension ville han göra något helt nytt som också kunde komma andra till del. Förutom att coacha ett par företag, håller han nu kurser i ekonomi på olika nivåer, sverigekunskap och körkortsteori. De flesta av kurserna riktar sig till nya svenskar.

KORTA FRÅGOR OCH SVAR

Varför finns statsbidrag till studieförbunden? Här kommer ett klagörande.

Statsbidraget möjliggör att många människor får möjlighet till bildning och utbildning och utgår till folkbildningsverksamhet som genomförs enligt statens krav och syften.

Vilka är statens syften?

- Att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.
- Att bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen.
- Att bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.
- Att bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Hur vet jag att min cirkel uppfyller statens syften?

Prata med din kontaktperson på SV kring planen för din cirkel. Genom att gå en cirkelledarutbildning får du som ledare också mer information och stöd kring dessa frågor.

Har du en fråga kring din cirkel eller ditt arbete som cirkelledare?

Mejla impuls@sv.se, skriv "Korta frågor och svar" i ämnesraden.

BIBLIOTEK ÄR VIKTIGA ÄVEN I MODERN TID

JAG ÄR SEDAN i maj i år ordförande för Svensk biblioteksforening. Att få vara med och arbeta för biblioteksfrågor i den tid som är nu känns meningsfullt. Mitt arbetsliv och engagemang följer en röd tråd från att jag blev in i ett ungdomspolitiskt förbund och i många år arbetat i politiken till mina år i civilsamhället hos bland annat nykterhetsrörelsen och en organisation för ensamstående föräldrar.

“Vi arbetar handfast med att stärka demokratin och bildningen för alla, i hela landet.”

demokratins utveckling i Sverige. Därefter har den offentliga makten växt fram och den försöker balansera det fria och frivilliga, mot insikten om hur viktig funktion bibliotek, folkhögskolor och folkbildning har i vårt samhälle.

SAMTIDIGT HAR ETT visst mått av arm-längds avstånd upprätthållits genom att folkbildningen själva får fördela sina stöd inom sig. Bibliotekslagen understryker bibliotekens fortsatta viktiga uppdrag att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Idag ser de demokratiska utmaningarna annorlunda ut. Vi översköljs av information samtidigt som läslusten och inte minst

läsforståelsen minskar. Bibliotek har en viktig roll i digitaliseringen och i att kunna tillgodogöra sig sina medborgerliga rättigheter. Men Lisa Olsson Dahlquists avhandling om bibliotekens demokratiska uppdrag i en digital samtid visar att gränsdragningen är svår, var börjar och slutar den folkbildande uppgiften?

Bibliotekens roll att främja läsning och tillgång till litteratur och stimulera barns språkutveckling är precis lika viktigt. Barn behöver få lära sig att läsa och förstå en text för att undvika att hamna i underläge genom livet.

Biblioteken är en öppen plats dit många söker sig. Det är ett fint förtroende att få, men det är lätt hänt att biblioteken står ensamma kvar att lösa många samhällsfrågor. Därför är det viktigt att vi är flera aktörer som hjälps åt. Vår ambition och vårt mål har vi gemensamt, men vi kan lägga tyngdpunkten på olika delar.

NU HAR VI en ny regering. I det så kallade Tidöavtalet finns ambitionen att skärpa lagstiftningen för skolbiblioteken. Genomförs det är det ett viktigt tillskott för att stärka den demokratiska kompetensen och öka bildningen. Tidöavtalet innehåller samtidigt skrivningar som oroar kring folkbildningen, det talar om att stödet ska reformeras och effektiviseras.

Folkbildning, bibliotek och hela civilsamhället är viktiga beståndsdelar även i modern tid. Vi arbetar handfast med att stärka demokratin och bildningen för alla, i hela landet. Min förhoppning är att politiken ser vikten av allt vi gör och fortsätter ge oss förutsättningar att verka för samhällets utveckling. Tillsammans har vi varit en kraft för förändring – och det behöver vi fortsätta att få vara. •

Foto: Anna Diebitsch Antoni

Helene Öberg

Sedan maj i år ordförande för Svensk biblioteksforening.

Har varit statssekreterare hos kulturminister Amanda Lindh och tidigare även hos utbildningsminister Gustav Fridolin, då hon bland annat arbetade med den nationella biblioteksstrategin, bemannade skolbibliotek, biblioteksersättningen samt läsdelegationen.

Hon har även varit generalsekreterare för Sveriges makalösa föräldrar samt styrelseledamot i Idea och IOGT-NTO Stockholm. 2010 utnämndes hon till årets lobbyist för arbetet med att ge ensamföräldrar en röst i debatten.

NATUR &
KULTUR

Caminando

Spanska för alla

I Caminando 1-5 för gymnasiet och vux är människorna autentiska. De lever sina liv i Spanien, Sydamerika, USA, Mexiko och Karibien och förmedlar språk och insikter om livet i spansktalande länder.

Digitalt extramaterial ingår: inlästa texter, hörövningar, grammatikfilmer.

Lärarhandledning
med färdighetsprov
och bedömningsstöd!

Läs mer på nok.se/caminando

Du är SV.

Du är en del av Studieförbundet Vuxenskolan, ett av Sveriges största studieförbund. Vår syn på bildning bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra människor. SV vill ge människor möjligheter. Därför erbjuder vi en bred verksamhet med studiecirklar, kurser och kulturaktiviteter.

Vår vision är ett samhälle där varje människa växer genom kunskap, insikt och delaktighet. Vår idé och verksamhet är starkt förankrad i demokrati, jämställdhet, humanism och hållbarhet. SV är den mest pådrivande lokala kraften för utveckling av föreningsliv och kultur. Det bygger ett demokratiskt och hållbart samhälle.

Redan 1920 lades grunden för SV när bröderna Carlsson i halländska Slöinge samlade traktens ungdomar i studiecirkeln Fria Tankars Hem.

Lokalt finns 28 SV-avdelningar med egen verksamhet, cirkelledare, personal och vald styrelse med engagerade förtroendevalda. Gemensamt för alla är att vi utmanar, är tillgängliga och flexibla mot våra deltagare och samarbetspartners.

Tillsammans folkbildar vi Sverige.

Läs mer om Studieförbundet Vuxenskolan på sv.se och följ oss gärna i sociala medier.

Plats för nytänkande

I DETTA NUMMER

LÄTTLÄST OM ÅLDRANDE

Det finns en glädje i flödet av bokstäver i Eli Åhman Owetz bok "Sköna Maj", som vann SV:s Lättlästpris 2022.

SID 4

LOJAL MED LANDSBYGDEN

Maria Maunsbach skriver om landsbygd, gemenskap, relationen mellan mor och dotter. Nyligen fick hon SV:s författarpris 2022 för romanen "Lucky Lada och jag".

SID 14

BANDRYTANDE PLATS FÖR KVINNORS FRIGÖRELSE

Fem kvinnor träffades på godset Fogelstad i Södermanland i början av förra seklet. Tillsammans skulle de komma att kallas "Konstellationen Fogelstad".

SID 18

BARA FANTASIN SÄTTER GRÄNSER FÖR MARSIPANEN

Marsipanens historia går tillbaka till 600-talet. I Lars Karlssons minicirklar gör vi en gris och en tomte till jul.

SID 26

